

[บทความพิเศษ]

ธิดารัตน์ นาคบุตร

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม

วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สาขาทัศนศิลป์ : กรณีศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ปัจจุบันและอนาคตของสังคมไทยเป็นสังคมฐานความรู้ที่มีการเรียนรู้ ความรู้ และนวัตกรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องส่งเสริมและสร้างสภาพการณ์เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมสาธารณะ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559) เพื่อการปฏิรูปการศึกษา การบริหาร และการจัดการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้าน และสมดุล สร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม นโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพนั้น ในสถาบันอุดมศึกษา และสถานศึกษาต่างๆ มีกรอบการดำเนินงาน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยยึดหลักที่ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถและพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โดยกระบวนการจัดการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ดังนั้นการที่จะสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ได้ สถาบันอุดมศึกษาและสถานศึกษาต่างๆ จึงควรมีการจัด

การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้าง และเข้าถึงง่ายสำหรับทุกคน มีการจัดการพื้นที่สำหรับให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้เรียนรู้ตามความเหมาะสมของพื้นที่และความต้องการของผู้เรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมการดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ นอกจากนี้มาตรา 25 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ผู้วิจัยจึงเล็งเห็น

ความสำคัญในการศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการ แหล่งเรียนรู้ทางด้านทัศนศิลป์ในคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ซึ่งจากการศึกษาความเป็นมา และสภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้แห่งนี้ พบว่า คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นคณะที่เพิ่งเปิดรับนักศึกษาในปีการศึกษา 2545 มีการดำเนินงานเพียง 7 ปี โดยเปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปบัณฑิต ในสาขาวิชาทัศนศิลป์ สาขาวิชาศิลปะการแสดง สาขาวิชาศิลปะการแสดง (ต่อเนื่อง) และสาขาวิชาศิลปะประยุกต์ ซึ่งในปี พ.ศ. 2551 คณะศิลปกรรมศาสตร์มีแนวคิดที่จะจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในคณะศิลปกรรมศาสตร์ขึ้น ภายใต้ชื่อ “ศูนย์ศิลปกรรม-ศาสตร์ศึกษา” แนวคิดนี้เกิดขึ้นหลังจากผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเชษฐ เป็ยร์กลีน คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ได้รับนโยบายจากอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ต้องการให้ทุกคณะจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เฉพาะทางในแต่ละคณะ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพด้านกระบวนการเรียนการสอน และเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาสำหรับนักเรียน นักศึกษา บุคคลทั่วไป และชุมชนท้องถิ่น ได้เข้ามาเรียนรู้ในศูนย์เหล่านั้น ที่ผ่านมาคณะศิลปกรรมศาสตร์มีการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่บางส่วน อาทิ พื้นที่สำหรับจัดแสดงผลงาน อยู่ภายใต้ชื่อ “ลามเออาร์ตแกลเลอรี”² (Lamae Arts Gallery) ซึ่งปัญหาที่พบของ ลามเออาร์ตแกลเลอรี คือ ยังไม่มีแผนการดำเนินงานในการบริหารจัดการพื้นที่ในระยะยาว ขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญในการดูแล เช่น ภัณฑารักษ์ เจ้าหน้าที่ประจำ และที่สำคัญขาดงบประมาณหลักในการบริหารจัดการ ซึ่งจะได้

งบประมาณ ก็ ต่อ เมื่อมีการเสนอโครงการจัดนิทรรศการศิลปะของแต่ละโครงการเท่านั้น คณะศิลปกรรมศาสตร์ได้ปรับปรุงห้องค้นคว้าศิลปกรรม (ห้องสมุด) โดยติดตั้งเครื่องปรับอากาศ จัดซื้อโต๊ะเก้าอี้ ชั้นวางหนังสือ และหนังสือด้านศิลปะ ในรายวิชา เช่น หนังสือองค์ประกอบศิลป์ วาดเส้นเบื้องต้น การเขียนสีน้ำ เป็นต้น แต่ยังไม่มีการจัดซื้อเอกสารที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม อาทิ สูจิบัตรการจัดนิทรรศการของศิลปินภายในและภายนอกประเทศ ถึงแม้ว่าจะมีหนังสือทางด้านศิลปะแล้วจำนวนหนึ่ง แต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ อีกทั้งยังไม่มีการจัดหมวดหมู่ของหนังสือที่มีอยู่ให้เป็นระบบ และยังไม่ได้เปิดใช้อย่างเป็นทางการ เนื่องจากคณะไม่มีบุคลากรที่ดูแลและรับผิดชอบโดยตรง ปัจจุบันนักศึกษาได้ใช้บริการค้นคว้าหนังสือในห้องสมุดของมหาวิทยาลัย แต่หนังสือที่เกี่ยวข้องทางด้านศิลปะยังคงมีจำนวนน้อย ในบางครั้งอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้จัดหาหนังสือ สูจิบัตรให้นักศึกษาได้ดูเป็นกรณีตัวอย่าง ทั้งนี้กำลังดำเนินการปรับปรุงภายในหอประชุม ได้ดำเนินการติดตั้งระบบเครื่องเสียงและระบบไฟใหม่ เพื่อใช้สำหรับการจัดสัมมนาทางวิชาการ การแสดงผลงานของนักศึกษา ปฐมนิเทศ และ ปัจฉิมนิเทศนักศึกษา และในปัจจุบันคณะศิลปกรรมศาสตร์กำลังปรับปรุงพื้นที่บางส่วนสำหรับเป็นร้านขายของที่ระลึก เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ศึกษาต่อไป

ด้วยเหตุที่ศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ศึกษาดำเนินงานอยู่ภายใต้ทีมงานผู้บริหารคณะกรรมการประจำคณะ ทำให้มีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการให้เป็นระบบ เพราะคณะผู้บริหารให้ความสำคัญในการพัฒนาด้าน

² ลามเอ (Lamae) เป็นภาษามลายูท้องถิ่นปัตตานี แปลว่า ลาน หรือสถานที่ในการรวมกลุ่ม พบปะเพื่อจัดกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

การเรียนการสอนของนักศึกษาเป็นหลัก จึงเกิดความล่าช้าในการพัฒนาศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ศึกษาอย่างต่อเนื่อง ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารจัดการโดยตรง ผู้บริหาร คณะกรรมการประจำคณะ คณาจารย์ส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาทางด้านศิลปะทั้งสิ้น ไม่มีผู้บริหาร คณาจารย์ ที่จบทางด้านการบริหารจัดการโดยตรง ทั้งยังมีบุคลากรจำนวนน้อยและมีภาระงานในด้านการสอนเป็นหลัก ประกอบกับในปัจจุบันคณาจารย์ลาศึกษาต่อจำนวน 3 คน และ/หรือคณาจารย์ลาออก ทำให้คณาจารย์มีภาระงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการของศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ต้องล่าช้าและไม่คืบหน้าเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้นคณะยังขาดงบประมาณในการจ้างบุคลากรมาบริหารจัดการ หรือการจัดตั้งทีมบริหารศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ศึกษาโดยตรง

อีกประการหนึ่ง การดำเนินงานของศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ศึกษา ยังเป็นการดำเนินกิจกรรมเฉพาะกิจภายในคณะ มีการรับทราบในเบื้องต้นของการจัดตั้งศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ศึกษาเฉพาะทีมผู้บริหารของคณะเท่านั้น คณาจารย์และนักศึกษายังไม่ทราบว่าคณะได้มีการจัดตั้งศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ศึกษา รวมถึงยังไม่มีการประชุมสัมพันธ์ให้บุคลากรภายนอกทราบอีกด้วย ทั้งนี้ด้วยความที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ เป็นคณะที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และอยู่ไกลจากกรุงเทพฯ การจัดโครงการ หรือกิจกรรมที่จะมีการเชิญศิลปินมาเป็นวิทยากรในการบรรยายให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา มักเป็นเรื่องยาก จึงจำเป็นต้องคิดหาวิธีการ กระบวนการในการนำองค์ความรู้ของศิลปินที่มีชื่อเสียงทั้งในระดับชาติ และระดับนานาชาติไปสู่พื้นที่ห่างไกลเหล่านั้น เพื่อให้เยาวชน และประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้กับตนเองได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมองเห็น

ความสำคัญในการศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สาขาทัศนศิลป์ในคณะศิลปกรรมศาสตร์ให้มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม เพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาทางด้านศิลปะให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปสามารถเข้ามาศึกษา เรียนรู้ สืบค้น และนำความรู้มาเพิ่มศักยภาพในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะ ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อวงการศิลปะในพื้นที่ภาคใต้ โดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนของประเทศไทย (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) และนำไปสู่การพัฒนาวงการศิลปะในพื้นที่ภาคใต้ให้เติบโตไปพร้อมๆ กับวงการศิลปะในภูมิภาคต่างๆ ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สาขาทัศนศิลป์ในคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อเพิ่มคุณภาพในการเรียนการสอนทางด้านศิลปะสำหรับนักเรียน นักศึกษา ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อบุคคลที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับด้านศิลปกรรม และประชาชนทั่วไป จะได้มีแหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรมโดยตรง

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สาขาทัศนศิลป์ในคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อศึกษาข้อมูล สภาพปัจจุบัน สภาวะสภาพปัญหา อุปสรรคที่แท้จริง และความต้องการต่อการใช้งาน รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แห่งนี้ ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน การบริการวิชาการแก่สังคมและชุมชนท้องถิ่น และทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรมตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย และเพื่อสร้างแบบจำลองการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สาขาทัศนศิลป์ ในคณะศิลปกรรมศาสตร์ให้เป็นรูปธรรม รองรับกับความต้องการในการใช้งาน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษารั้วนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหาร ภัณฑารักษ์และผู้อำนวยการหอศิลป์ กลุ่มศิลปิน และกลุ่มของผู้เข้ามาใช้บริการ จำนวน 75 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือก 3 แบบ ดังนี้ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้บริหาร และคณาจารย์สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จำนวน 5 คน กลุ่มผู้บริหาร ในด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญในการจัดการแหล่งการเรียนรู้ทางด้านทัศนศิลป์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีการจัดตั้งเป็นหอศิลป์ และเป็นหน่วยงานกำกับ โดยคณะ จำนวน 2 คน กลุ่มตัวแทนนักศึกษาสาขาทัศนศิลป์ ชั้นปีที่ 1 - 4 คณะศิลปกรรมศาสตร์ ม.อ.ปัตตานี จำนวน 12 คน และกลุ่มครูสอนศิลปะ โรงเรียนและสถาบันการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 11 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้บริหาร ภัณฑารักษ์ของหอศิลป์ และแกลเลอรีที่มีชื่อเสียง และได้รับการยอมรับในประเทศไทย จำนวน 3 คน กลุ่มศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ จำนวน 3 คน กลุ่มศิลปินต้นแบบ สาขาทัศนศิลป์ จำนวน 3 คน กลุ่มศิลปิน สาขาทัศนศิลป์ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 3 คน และกลุ่มนักเรียนที่มีความถนัดและสนใจทางด้านศิลปะ โรงเรียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 18 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ประกอบไปด้วย กลุ่มศิษย์เก่า สาขาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จำนวน 5 คน กลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

จำนวน 7 คน และกลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 3 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการองค์กร และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางด้านทัศนศิลป์

จากการศึกษาในด้านการบริหารจัดการองค์กร พบว่าศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ศึกษา มีการดำเนินนโยบายและวัตถุประสงค์โดยภาพรวมของศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ศึกษาที่วางแผนไว้นั้นอยู่ในระดับที่ดี แต่ยังมีขาดในเรื่องของความพร้อมโดยเฉพาะตัวบุคลากรที่จะเข้ามาดำเนินงานบริหารจัดการ และในเรื่องของสถานที่ ครุภัณฑ์ รวมถึงงบประมาณ ซึ่งความคิดเห็นในเรื่องของโครงสร้างองค์กรและบุคลากรที่เข้ามาบริหารจัดการ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นตรงกันว่า คนที่จะเข้ามาบริหารจัดการควรเป็นบุคลากรภายใน ที่มีความพร้อมและมีความสามารถที่จะเข้ามาทำงานตรงจุดนี้ อีกทั้งควรเป็นบุคคลที่มีความเข้าใจและเสียสละในการดำเนินงาน นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้คำแนะนำเพิ่มเติมว่า ศูนย์ควรมีที่ปรึกษาจากภายนอก ที่มีความเชี่ยวชาญและสามารถแนะนำการดำเนินงานของศูนย์ได้ กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะว่าควรพัฒนาบุคลากรของศูนย์โดยจัดฝึกอบรมทางด้านการบริหารให้กับบุคลากรโดยตรง ซึ่งควรเชิญบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญมาบรรยายให้ความรู้ และควรนำบุคลากรไปศึกษาดูงานในสถานที่ต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการองค์กร และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางด้านทัศนศิลป์สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: แนวทางในการบริหารจัดการองค์กร และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางด้านทัศนศิลป์

ลำดับ	ประเด็น	คำแนะนำ
1.	ประโยชน์ที่กลุ่มผู้เข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้จะได้รับเมื่อศูนย์มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ	- ในพื้นที่ภาคใต้ยังไม่มีการจัดแหล่งเรียนรู้ในลักษณะนี้ - จะเป็นการส่งเสริม และเผยแพร่ความรู้ทางด้านศิลปะ เป็นสถานที่ช่วยเสริมการเรียนรู้ - จะเป็นแหล่งค้นหาข้อมูลทางด้านศิลปะโดยตรง - จะเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันทางด้านศิลปะ โรงเรียน และชุมชน
2.	รูปแบบในการนำเสนอกิจกรรม	- นำศิลปะออกสู่ชุมชน โดยการนำผลงานไปสัญจร หรือ การไปจัดกิจกรรมในสถานที่ต่าง ๆ - นำศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานในกิจกรรมปลูกฝังและให้ความรู้ทางด้านศิลปะ แก่เด็กและเยาวชน
3.	การสร้างเครือข่ายของศูนย์	- บุคคลและหน่วยงานในพื้นที่โรงเรียนและสถาบันต่างๆ ชุมชน ผู้นำชุมชน วัด มัสยิด ศิลปินท้องถิ่นกระทรวงวัฒนธรรม ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด หน่วยงานเอกชนและสถานทูตประเทศเพื่อนบ้าน - บุคคลและหน่วยงานในส่วนกลางกระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย มหาวิทยาลัยต่างๆ ธนาคาร บริษัทเอกชน และห้างร้านต่างๆ เป็นต้น
4	ช่องทางในการประชาสัมพันธ์	- การประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ต่างๆ เช่น เว็บไซต์ของศูนย์ ของคณะศิลปกรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ และเว็บไซต์ภายนอก เพื่อส่งข่าวสารความเคลื่อนไหว กิจกรรมของศูนย์ และประชาสัมพันธ์ทางวิทยุกระจายเสียง ทั้งคลื่นความถี่ของมหาวิทยาลัย และวิทยุชุมชน - การประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการจัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์ ติดประกาศข่าวสารล่วงหน้าในสถานที่ที่มีนักศึกษา กลุ่มเยาวชน และ/หรือประชาชนอยู่กันเป็นจำนวนมาก เช่น อาคารเรียนรวม โรงอาหารมหาวิทยาลัย ศูนย์การค้า Big C - การส่งหนังสือเชิญไปยังโรงเรียน สถาบันต่างๆ ติดโปสเตอร์ แจกแผ่นพับ ไปบลิว เป็นต้น

ลำดับ	ประเด็น	คำแนะนำ
5.	ความต้องการให้แหล่งเรียนรู้มีการพัฒนาสิ่งต่างๆ เพิ่มเติม	- ด้านบุคคล 1. วิทยากรให้ความรู้ 2. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำสำหรับผู้เข้ามาใช้บริการ 3. ภัณฑารักษ์ (Curator) - ด้านพื้นที่ 1. จัดทำป้ายชื่อศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ศึกษา 2. จัดทำป้ายทางเข้าลานแอม์อาร์ตแกลเลอรี 3. พัฒนาห้องค้นคว้าศิลปกรรม (ห้องสมุด) 4. จัดทำห้องแสดงผลงานของศิษย์เก่าที่สร้างชื่อเสียงให้แก่สถาบัน 5. จัดทำห้องเชิดชูเกียรติศิลปินและห้องนิทรรศการถาวร 6. จัดให้มีห้องฝึกทดลองปฏิบัติงานสำหรับบุคคล ภายนอก 7. จัดทำสหกรณ์ร้านค้าจำหน่ายอุปกรณ์ศิลปะ 8. จัดวางกล่องแสดงความคิดเห็น - ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 1. จัดทำเว็บไซต์ของศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์

2. การจัดกิจกรรมและระบบสารสนเทศ

จากการศึกษากลุ่มเป้าหมายขององค์กร พบว่ากลุ่มเป้าหมายที่ศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ศึกษาคาดหวังนอกเหนือจากกลุ่มนักศึกษาในคณะศิลปกรรมศาสตร์ คือ กลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัย นักเรียนในระดับประถม มัธยม โดยเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ซึ่งเป็นช่วงวัยที่จะเลือกศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย รวมถึงครูสอนศิลปะที่ไม่ได้จบทางด้านศิลปะมาโดยตรง ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และประชาชนทั่วไป ในช่วงแรกอาจเน้นหนักไปในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และในอนาคตจะขยายไปสู่จังหวัด และภูมิภาคอื่นๆ

ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่เคยดำเนินการและกลุ่มผู้เข้ามาใช้บริการต้องการให้จัดกิจกรรม

เพิ่มเติมในลักษณะประจำทุกปี ความคิดเห็นส่วนใหญ่ยังต้องการให้ศูนย์ดำเนินกิจกรรมที่เคยจัดมาก่อน เช่น การจัดแสดงนิทรรศการ ควบนำผลงานของศิลปินที่มีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศมาจัดแสดง พร้อมมีการบรรยายให้ความรู้ กิจกรรมเข้าค่ายทางด้านศิลปะ การจัดฝึกอบรม การประกวดวาดภาพ การจัดกิจกรรมเชื่อมโยง กับวันสำคัญต่าง ๆ กิจกรรมศิษย์เก่า (รุ่นพี่) พบปะรุ่นน้อง ซึ่งส่งเสริมประสบการณ์ตรง ระหว่างกลุ่มโรงเรียนหรือวิทยาลัย สถาบันการศึกษาต่างๆ ที่ไม่สามารถจะจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ ทั้งยังเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนทางด้านศิลปะให้แก่นักเรียน นักศึกษา ครูสอนศิลปะ และบุคคลทั่วไปได้อีกทางหนึ่งด้วย และควรมีรูปแบบกิจกรรมของศูนย์ สู่ชุมชน โดยการปลูกฝังความรู้

ความเข้าใจทางด้านศิลปะแก่เด็กและเยาวชน โดยเน้นเรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม

ในเรื่องกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนเข้ามาใช้บริการแหล่งเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้เข้ามาใช้บริการต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมในหัวข้อต่างๆ ดังนี้ พื้นฐานในการทำงานศิลปะ ความรู้เกี่ยวกับศิลปะในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การประกอบอาชีพทัศนคติเกี่ยวกับศิลปะ การนำศิลปะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น ทั้งยังต้องการให้มีการจัดนิทรรศการ การประกวดผลงาน มีห้องฝึกปฏิบัติงานเพื่อทดลองสร้างสรรค์ผลงาน เป็นศูนย์ตีความความรู้เพื่อฝึกทักษะทางด้านศิลปะ สำหรับนักเรียนที่มีความประสงค์จะเข้าศึกษาต่อทางด้านศิลปกรรม ทั้งนี้ทางศูนย์ยังต้องมีสื่อที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้ใช้ เช่น การรวบรวมหนังสือ สื่อบัตรนิทรรศการต่างๆ รวมถึงศิลปนิพนธ์ของนักศึกษา ซึ่งศูนย์ได้ดำเนินการไปบางส่วนแล้ว และในส่วนที่วางแผนเพิ่มเติม คือ การจัดซื้อและจัดหาหนังสือ สื่อบัตรนิทรรศการต่างๆ ซึ่งกลุ่มผู้เข้ามาใช้บริการต้องการให้ศูนย์ปรับปรุงบัตรให้เป็นปัจจุบันมากยิ่งขึ้น และต้องการให้จัดทำภาพยนตร์เกี่ยวกับศิลปะ หนังสือ แผ่นพับ คู่มือแนะนำแหล่งเรียนรู้ แผ่นพับกิจกรรมประจำปี รวมถึง VCD ฝึกปฏิบัติ และผลงานวิจัย เป็นต้น

ความคิดเห็นในการจัดทำเว็บไซต์รวบรวมข้อมูลทางด้านศิลปะ ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่ต้องการให้มีการรวบรวมข้อมูลของศิลปินที่มีชื่อเสียงทั้งของไทยและของต่างประเทศ ข้อมูลทางวิชาการ บทความทางด้านศิลปะ ข้อมูลข่าวสารการจัดการประกวด ข่าวสารการจัดนิทรรศการต่างๆ ผลงานของคณาจารย์ นักเรียน ข้อมูลของศิลปินในพื้นที่ภาคใต้ เป็นต้น

3. การจัดการความรู้

จากการศึกษาด้านการรวบรวมองค์ความรู้ของศิลปินและคณาจารย์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้ามาใช้บริการส่วนใหญ่ต้องการให้รวบรวมประวัติส่วนตัว ผลงานของศิลปิน แ่งคิดมุมมอง แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน แนวทางในการประกอบอาชีพ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่ศิลปินพบ ความคิดเห็นในเรื่องของการเชิญศิลปินมาบรรยายให้ความรู้ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า หากศิลปินไม่สามารถมาบรรยายได้ควรนำผลงานของศิลปินมาจัดแสดง หรือนำภาพผลงานมาจัดทำเป็นภาพเคลื่อนไหว พร้อมกับมีการถ่าย VCD การสัมภาษณ์ หรือให้อาจารย์ในคณะศิลปกรรมศาสตร์เป็นผู้ให้ความรู้แทน

ประโยชน์ที่ผู้ใช้จะได้รับจากการบันทึกถ่ายทำกระบวนการทำงานของศิลปินผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหาร ภัณฑารักษ์ และศิลปิน มองว่ากลุ่มผู้ชมจะได้เห็นกระบวนการทำงานของศิลปินตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ได้เห็นรูปแบบการดำเนินชีวิต ทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้สนใจสามารถชมและทดลองปฏิบัติได้ นอกจากนี้ควรมีการนำข้อมูลดังกล่าวไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต เช่น www.youtube.com ในขณะที่กลุ่มผู้ชมส่วนใหญ่ มองว่า ตนเองได้เรียนรู้กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ได้เห็นวิธีการทำงานของศิลปิน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียน และนำไปประยุกต์ใช้กับตนเอง อีกทั้งเป็นการเข้าถึงเยาวชนได้อย่างสะดวก เพราะผู้ใช้ส่วนใหญ่หาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะ www.google.com และหาข้อมูลจากห้องสมุดมหาวิทยาลัย ห้องสมุดโรงเรียน ร้านหนังสือ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า ศูนย์ควรมีการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวไว้ในเว็บไซต์ของศูนย์ และรวบรวมข้อมูลไว้ในห้องค้นคว้าศิลปกรรม (ห้องสมุดของศูนย์) ซึ่งจะเป็นทางเลือกหนึ่งให้ผู้ใช้ได้ค้นคว้าเพิ่มเติม

ดังนั้น เมื่อศูนย์ศิลปกรรมศาสตร์ศึกษา ได้มีการดำเนินการตามแบบจำลองการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทางด้านทัศนศิลป์ ที่ผู้วิจัยได้เสนอแนะและจัดทำขึ้น จะช่วยให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์สามารถมีแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน ส่งผลให้ความรู้ที่มีอยู่

ไม่สูญหาย รวมถึงยังช่วยในการอนุรักษ์ สืบทอด วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของบรรพบุรุษให้กับเยาวชนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและความก้าวหน้าของประเทศชาติ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของภูมิภาคกับประเทศเพื่อนบ้านให้แน่นแฟ้นและถาวรสืบไป (๕)

เอกสารอ้างอิงโดยสังเขป

- จิรา จงกล. (2532). **พิพิธภัณฑ์สถานวิทยา.** กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป.
- ชลุด นิมเสมอ. (2531). **องค์ประกอบของศิลปะ.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- นิคม มุสิกคามะ. (2536). **คู่มือ การปฏิบัติงานของภัณฑารักษ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.** กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งพับลิชชิ่ง จำกัด.
- พรณี สวนเพลง. (2552). **เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมสำหรับการจัดการความรู้.** กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2550). **การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** สงขลา : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิจารณ์ พาณิช. (2551). **การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 4).** กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.

- วิทยา ต่านธำรงกุล. (2546). **การบริหาร.** กรุงเทพฯ : บริษัท เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2549). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) : ฉบับสรุป.** กรุงเทพฯ : สำนักงานนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อาทิตยา จันทะวงษ์. (2545). **พิพิธภัณฑ์ไทยในศตวรรษใหม่.** กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- อิทธิพล ตั้งโฉลก. (2550). **แนวทางการสอนและสร้างสรรค์กิจกรรมขั้นสูง.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.